

**ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА РАДА  
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ  
ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ  
КРЕМЕНЕЦЬКА ОБЛАСНА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА  
АКАДЕМІЯ ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**Кафедра біології, екології та методик їх навчання**



**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ  
ГЕОГРАФІЇ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)

Освітньо-професійна програма Середня освіта (Біологія та здоров'я людини.

Географія)

Кременець – 2023 р.

Робоча програма освітнього компонента «Актуальні проблеми методики навчання географії у закладах освіти» для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) другого (магістерського) рівня вищої освіти. Кременець, 2023. 28 с.

Розробник: Бондаренко Т.Є., кандидат педагогічних наук, викладач кафедри біології, екології та методик їх навчання Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри біології, екології та методик їх навчання

Протокол від «31» серпня 2023 року № 1.

В.о. завідувача кафедри



О. Кратко

## ВСТУП

Навчальна дисципліна «Актуальні проблеми методики навчання географії у закладах освіти» є нормативною у циклі професійної підготовки фахівців за другим (магістерським) рівнем спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) Освітньо-професійної програми Середня освіта (Біологія та здоров'я людини. Географія).

Освітній компонент розкриває найважливіші проблеми сучасної методики навчання географії, які мають наукову та практичну значущість.

Здобувачі вищої освіти мають змогу ознайомитись із сучасними метою, завданнями, змістом, методами, технологіями, формами і засобами навчання географії у закладах освіти, підходами до організації освітнього процесу з географії.

*Ключові слова:* географія, засоби навчання, зміст навчання, кабінет географії, методи навчання, методика навчання географії, освітній процес, технології навчання, форми організації освітнього процесу.

## 2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	<b>Рік підготовки:</b>	
Змістових модулів – 4	Спеціальність 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини )	I	I
Індивідуальне навчально-дослідне завдання – 10 год.		<b>Семестр</b>	
Загальна кількість годин – 90		II	II
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 3		<b>Лекції</b>	
	Освітньо-професійна програма підготовки Середня освіта (Біологія та здоров'я людини. Географія)  Рівень вищої освіти Другий (магістерський)	20 год.	8 год.
		<b>Практичні</b>	
		25 год.	8 год.
		<b>Самостійна робота</b>	
		35 год.	64 год.
		<b>Індивідуальні завдання</b>	
		10 год.	10 год.
		<b>Форма контролю:</b> екзамен	

### Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 50%:50%,

для заочної форми навчання – 17,8%:82,2%.

### 3 . Мета та завдання навчальної дисципліни

**Мета:** ознайомити здобувачів вищої освіти з теоретичними та прикладними основами сучасної методики навчання географії; формувати професійні компетентності вчителя географії, уміння планувати процес навчання географії та методичні уміння, які формують основу фахової та педагогічної майстерності, забезпечують творчий підхід до виконання функцій вчителя географії; розвивати творче методичне мислення, уміння раціональної організації власної педагогічної праці.

#### **Завдання:**

- **навчальні:** забезпечити засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичних та прикладних засад сучасної методики навчання географії, принципів, методів, засобів, форм організації навчання географії, особливостей застосування технологій навчання на уроках та методичних особливостей викладання різних шкільних курсів географії;

- **методичні:** формувати уміння організовувати процес навчання географії у відповідності до основних дидактичних принципів та вікових особливостей учнів із застосуванням традиційних та сучасних технологій навчання, уміння застосовувати дидактичні принципи, методи і засоби в процесі навчання географії; формувати уміння аналізувати шкільні програми та підручники з географії;

- **дослідницькі:** формувати уміння працювати з науково-методичною літературою, самостійно проводити наукові дослідження в галузі методики навчання географії, здійснювати діагностування ефективності процесу навчання географії;

- **конструктивні:** формувати уміння планувати та конструювати процес навчання географії;

- **організаторські:** забезпечити оволодіння студентами навичками організації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроці та коригування в процесі проведення уроку;

- **практичні:** виробити у студентів уміння користуватися методичним апаратом навчання географії, підготувати їх до виконання обов'язків вчителя географії.

У результаті вивчення навчальної дисципліни **студент повинен:**

- **знати:** теоретичні засади сучасної методики навчання географії; суть, концептуальні основи та особливості застосування сучасних технологій навчання географії; вимоги Державного стандарту базової і повної середньої освіти до очікуваних результатів навчання школярів; зміст, структуру та методичні особливості навчання різних шкільних курсів географії; особливості вивчення географії в умовах профільної старшої школи;

- **вміти:** адаптувати теоретичні та практичні позиції сучасної дидактики згідно особливостей процесу навчання географії; застосовувати сучасні технології навчання на уроках географії; планувати процес навчання географії та навчально-пізнавальну діяльність учнів на уроках;

організовувати процес навчання географії згідно вікових та індивідуальних особливостей учнів різних класів та змісту шкільних курсів географії; конструювати поурочні плани; виконувати функції вчителя географії в сучасній школі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі **компетентності**:

#### *Інтегральна компетентність*

Здатність розв'язувати складні задачі або проблеми в галузі освіти, що передбачає здійснення інновацій та/або проведення педагогічних досліджень і характеризується невизначеністю умов.

#### *Загальні компетентності (ЗК)*

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Здатність використовувати цифрові освітні ресурси, інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності.

ЗК4. Здатність планувати та управляти освітньою діяльністю, забезпечувати та оцінювати якість виконуваних робіт.

ЗК5. Здатність виявляти та вирішувати проблеми у сфері професійної діяльності, бути критичним і самокритичним, креативним, приймати обґрунтовані рішення.

ЗК6. Здатність розробляти та презентувати освітні проєкти, управляти ними та мотивувати виконавців на досягнення спільної мети.

ЗК7. Здатність здійснювати науково-педагогічні дослідження, прогнозувати та презентувати їх результати.

#### *Фахові компетентності*

ФК1. Здатність до поглиблення знань і розуміння предметної області та професійної діяльності, до використання інновацій у професійній діяльності.

ФК2. Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати потреби, перспективи та наявні ресурси для професійного розвитку впродовж життя.

ФК3. Здатність до моделювання змісту навчання, формування у здобувачів освіти ключових компетентностей та здійснення інтегрованого навчання.

ФК4. Здатність використовувати ефективні шляхи мотивації здобувачів освіти до саморозвитку, спрямовувати їх на прогрес і формувати у них обґрунтовану позитивну самооцінку.

ФК5. Здатність до конструктивної та безпечної взаємодії з учасниками освітнього процесу, спроможність діяти автономно і в команді.

ФК6. Здатність забезпечувати функціонування безпечного та інклюзивного освітнього середовища.

ФК7. Здатність формувати у здобувачів культуру академічної

добročесності та дотримуватися її принципів у власній професійній діяльності.

ФК8. Здатність використовувати сучасні методи і технології навчання біології, основ здоров'я та географії, доступно транслювати їх у площину навчальних предметів з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти.

ФК11. Здатність організовувати і здійснювати дослідницьку діяльність з біології, основ здоров'я та географії.

ФК15. Здатність розв'язувати задачі у професійній діяльності з методики профільного навчання біології, основ здоров'я та географії, спрямовані на формування у здобувачів освіти ключових і предметних компетентностей, фахового світогляду.

ФК16. Здатність здійснювати самостійно та організовувати дослідницьку діяльність здобувачів освіти з використанням сучасних методів і технологій, прикладних біологічних і географічних досліджень природних і суспільних явищ та процесів, адаптованих під конкретні умови освітньої діяльності, узагальнювати отримані результати, презентувати їх.

ФК17. Здатність орієнтуватися у світовому й національному освітньо-науковому просторі з метою розширення й актуалізації фахових знань, пояснювати їх письмовими, усними та візуальними засобами на різних просторових рівнях, працювати в глобальному інформаційному середовищі за фахом.

ФК18. Здатність до здобуття спеціалізованих умінь та навичок розв'язання проблем сучасної біологічної та географічної науки, педагогіки, психології, методики навчання, які необхідні для проведення наукових досліджень, провадження інноваційної наукової та педагогічної діяльності.

ФК19. Здатність до аналізу, представлення і поширення біологічної та географічної інформації, використання різноманітних письмових, усних та візуальних засобів, інформаційно-комунікаційні технологій.

### ***Програмні результати навчання (РН)***

РН2. Демонструє вміння застосовувати знання з психології, педагогіки, фундаментальних і прикладних наук у практичних ситуаціях здійснення освітньої діяльності, поглиблює знання з предметної області.

РН3. Демонструє вміння використовувати цифрові освітні ресурси, інформаційні та комунікаційні технології для пошуку, обробки та обміну інформацією у професійній діяльності, презентації власних та спільних результатів, реалізації дистанційного та змішаного навчання.

РН4. Називає і описує основні принципи, функції, сучасні форми та методи управління освітньої діяльності, демонструє вміння планувати й управляти освітньою діяльністю, забезпечувати та оцінювати її якість.

РН5. Формулює наявні проблеми у сфері освітньої діяльності,

демонструє навички їх критичного аналізу, генерує нові ідеї, аргументує можливі шляхи їх вирішення та критично оцінює їх спроможність.

РН6. Описує методику розробки освітніх проєктів, пояснює зміст та призначення їх етапів, аналізує спроможність управління процесом їх впровадження, прогнозує очікувані результати.

РН7. Визначає і характеризує основні принципи, закони та методики науково-педагогічних досліджень; описує апарат науково-педагогічного дослідження, демонструє навички презентації результатів науково-педагогічного дослідження.

РН9. Визначає, аналізує та характеризує педагогічні інновації, демонструє вміння їх практичного застосування у професійній діяльності.

РН10. Описує показники якості педагогічної діяльності, аналізує можливі впливи на них внутрішніх і зовнішніх чинників, визначає індивідуальні професійні потреби, шляхи покращення власної педагогічної майстерності, обирає ресурси для професійного розвитку впродовж життя.

РН11. Демонструє уміння класифікувати, упорядковувати і узагальнювати навчальний матеріал відповідно до умов освітнього процесу, потреб формування ключових компетентностей та інтегрованого навчання.

РН12. Називає і аналізує шляхи мотивації здобувачів освіти до саморозвитку, демонструє вміння розробляти план практичної реалізації для формування адекватної позитивної самооцінки й я-ідентичності.

РН13. Демонструє уміння забезпечувати конструктивну та безпечну взаємодію з учасниками освітнього процесу, діяти автономно і в команді.

РН14. Знає та дотримується умов функціонування безпечного та інклюзивного освітнього середовища.

РН15. Демонструє дотримання культури академічної доброчесності у власній діяльності та вміння формувати її у здобувачів освіти.

РН16. Володіє методами і сучасними технологіями навчання біології, основ здоров'я людини та географії, доступно використовує систему наукових знань у площині навчальних предметів, демонструє вміння організовувати дослідницьку роботу здобувачів освіти.

РН19. Демонструє уміння здійснювати позакласну та позашкільну роботу з біологічних та географічних проблем і досліджень, формування, збереження екологічно здорового середовища і зміцнення здоров'я.

РН23. Обирає шляхи розв'язання практичних задач у професійній діяльності з методики навчання біології, основ здоров'я, географії та позанавчальної роботи з географічного, краєзнавчого, біологічного, здоров'язберігаючого або іншого фахового спрямування, творчо застосовує методи формування ключових і предметних компетентностей здобувачів у закладах освіти різного типу.

РН24. Знає та застосовує поняттєво-концептуальний апарат біології,



здоров'я людини, географії, теоретичні й емпіричні досягнення психології, педагогіки та методики навчання, що дозволяє пов'язувати й порівнювати різні погляди на проблемні питання освітнього процесу, організувати дослідницьку роботу.

PH25. Обирає форми та методи організації освітнього процесу з орієнтацією на світовий і національний рівень, володіє вміннями працювати в глобальному інформаційному середовищі за фахом, підбирати спеціальну літературу.

PH26. Демонструє володіння спеціалізованими вміннями та навичками розв'язання проблем сучасної біологічної та географічної науки, педагогіки, психології, методики навчання, які є необхідними для проведення наукових досліджень, провадження інноваційної наукової та педагогічної діяльності.

PH27. Здійснює відбір, аналіз, представлення і поширення біологічної та географічної інформації, використовуючи різноманітні письмові, усні та візуальні засоби, інформаційно-комунікаційні технології.

#### **4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

##### **Модуль I. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ ЯК НАУКА. ДИДАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ**

###### **Тема 1. Методика навчання географії як наука**

Поняття «методика» та «методологія». Об'єкт та предмет дослідження методики навчання географії. Основні методологічні і теоретичні проблеми, які досліджує методика навчання географії. Завдання та проблеми методики навчання географії. Зв'язок методики навчання географії з іншими науками. Міжпредметні зв'язки методики навчання географії з іншими науками.

Структура методики навчання географії. Вимоги суспільства до підготовки вчителя географії на сучасному етапі.

Методи науково-педагогічних досліджень у методиці навчання географії. Основні тенденції розвитку сучасної методики навчання географії.

###### **Тема 2. Мета, завдання та зміст шкільної географічної освіти. Дидактичні закономірності, принципи та підходи навчання географії**

Географія як найважливіший елемент сучасної культури, її місце в системі шкільних дисциплін. Головна мета географічної освіти. Реалізація компетентнісного підходу у географічній освіті. Концепція географічної освіти в Україні.

Нормативно-правове забезпечення функціонування і розвитку системи шкільної географічної освіти в Україні. Географічна освіта згідно Державного стандарту базової і повної середньої освіти (2011 р.)

та нового Державного стандарту базової середньої освіти (2020 р.). Навчальні та модельні програми. Навчальні програми рівня стандарт та профільного рівня.

Основні дидактичні принципи навчання географії. Суть та шляхи реалізації основних принципів навчання географії. Об'єктивні та суб'єктивні закономірності навчання географії. Особистісно-зорієнтований, діяльнісний підхід та красзнавчий підходи у вивченні географії.

### **Тема 3. Методи навчання, перевірки та оцінювання знань і вмінь з географії**

*Методи навчання географії.* Класифікація методів навчання за джерелами знань та рівнем прояву пізнавальної активності учнів. Географічні спостереження на географічному майданчику, дослідження на екологічний стежині та на місцевості; практичні роботи з контурними картами і з географічними картами різних типів. Критерії вибору методів навчання.

*Перевірка й оцінювання знань і вмінь з географії.* Дидактичні цілі і завдання перевірки і оцінки знань із географії. Види, форми і методи перевірки знань, умінь і навичок та сформованих компетентностей.

Вимоги до рівня навчальних досягнень учнів з географії та критерії їх оцінювання. Визначення підсумкових оцінок учнів за семестр і за рік.

### **Тема 4. Формування системи географічних понять**

Види географічних понять. Територіальні, кількісні, часові, картографічні та просторові поняття. Етапи формування географічних понять. Методичні вимоги до формування понять.

## **Модуль 2. ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ. ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ**

### **Тема 5. Технології навчання географії**

Суть та класифікація технологій навчання географії. Традиційні технології навчання географії. Технологія пояснювально-ілюстративного навчання. Технологія диференційованого навчання. Технологія групової діяльності учнів. Технологія проблемного навчання географії. Проєктна технологія навчання географії. Інтерактивні технології навчання географії.

### **Тема 6. Форми організації навчання географії**

*Уроки географії.* Умови організації сучасного уроку географії. Вимоги до уроку. Підготовка вчителя до уроку. Типи уроків. Види занять з географії: лекції, семінари, екскурсії, нетрадиційні уроки. Навчальні екскурсії, робота на географічному майданчику.

*Позакласна робота з географії.* Роль позакласної роботи з географії в освіті і вихованні учнів. Види, форми і методи організації позакласної роботи учнів з географії. Зміст планування позакласної роботи на базі географічного гуртка, наукового товариства або клубу. Шляхи організації, зміст і методика проведення географічних вечорів, конкурсів, олімпіад, «Тижнів географії» та ін. Науково-дослідницька робота учнів-членів Малої академії наук України у

секціях географії, геології, метеорології, гідрології, екології. Станції юних туристів як центри позашкільної роботи учнів. Туристсько-краєзнавча робота та її значення.

### **Модуль III. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНА БАЗА З ГЕОГРАФІЇ. ЗАСОБИ НАВЧАННЯ З ГЕОГРАФІЇ**

#### **Тема 7. Система засобів навчання географії та робота з ними**

Класифікація засобів навчання. Головні засоби навчання: навчальний план школи, програми з географії, підручники, географічні карти, атласи, контурні карти, GPS та ГІС-технології. Підпорядковані засоби навчання: вербально-інформаційні (навчально-методичні посібники для вчителя і навчальні посібники для учнів).

Робота з картою, картодіаграмами, картографіями, географічними атласами, блок-діаграмами, профілями, глобусами. Підручник як комплексний засіб навчання географії. Організація роботи з підручником.

Пізнавальні можливості графіків, діаграм і статистичних таблиць. Методика роботи з статистичними матеріалами. Аналіз графіків і діаграм. Макети і моделі. Географічні картини і їх використання. Функції засобів навчання географії. Зміст та методика роботи з глобусом.

Комп'ютеризація процесу навчання географії. Види і функції комп'ютерних програм. Електронні підручники, посібники, атласи та методика їх застосування. Використання ГІС у шкільній географічній освіті. Сучасні мультимедійні засоби навчання географії.

#### **Тема 8: Матеріально-технічна база з географії**

*Навчальне середовище з географії* (кабінет географії, географічний майданчик, «зелений» клас, екологічна стежка).

*Кабінет географії.* Роль географічного кабінету на уроках географії. Основні завдання навчального кабінету. Обладнання кабінету географії.

Організація роботи кабінету та керівництво ним. Обов'язки завідувача кабінетом.

Паспорт кабінету. Планування роботи кабінету географії. Навчально-методична робота в кабінеті географії. Вдосконалення матеріально-технічної бази кабінету. Основна навчально-методична документація.

*Географічний майданчик.* Значення географічного майданчика. Вимоги до його обладнання та організації роботи учнів. Відділи географічного майданчика. Напрямки роботи на географічному майданчику.

### **ПРАКТИЧНИЙ КУРС**

#### **Загальна методика навчання географії**

Аналіз навчальних та модельних програм з географії. Аналіз підручників та організація роботи з ними. Організація роботи з картою на уроках географії. Методика формування географічних понять. Організація сучасного уроку географії. Організації позакласної роботи краєзнавчого змісту (у формі екскурсії на базі НПП «Кременецькі гори»).

### **Методика навчання курсу «Загальна географія» (6-й клас)**

Мета та навчально-виховні завдання курсу. Значення курсу в системі фізико-географічної і природничої освіти. Структура і зміст курсу, дидактичні завдання розділів. Практична спрямованість курсу. Формування географічних знань і вмінь. Навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення курсу. Використання засобів наочності. Карта як об'єкт вивчення і джерело знань. Прийоми роботи з картою. Прийоми роботи з контурною картою.

Система практичних робіт, методика їх виконання. Форми організації навчання.

### **Методика навчання курсу «Географія материків і океанів» (7-й клас)**

Мета та навчально-виховні завдання курсу. Структура і зміст курсу, основні завдання окремих розділів. Типова схема вивчення материка і океану. Світоглядні завдання курсу. Географічні закономірності.

Система практичних робіт курсу. Проблемний виклад матеріалу під час вивчення природи материків та океанів. Застосування нетрадиційних форм навчання (уроки-експедиції, інтегровані уроки, вікторини, ігри та ін.).

### **Методика навчання курсу «Україна в світі: природа, населення» (8-й клас)**

Мета та навчально-виховні завдання, структура і зміст курсу. Методика вивчення ЕГП України. Зміст характеристики компонентів природи: їх особливості, генезис, фактори формування, закономірні зміни, характеристика ресурсів, охорона природних компонентів. Ознайомлення учнів з тематичними картами.

Організація самостійної роботи учнів з комплектом карт та іншими джерелами знань. Зміст програмних практичних робіт. Вимоги до знань і вмінь. Використання інтерактивних технологій.

### **Методика навчання курсу «Україна і світове господарство» (9-й клас).**

Мета та навчально-виховні завдання, структура і зміст курсу. Система основних понять економіко-географічного змісту. Зміст програмних практичних робіт. Методи і прийоми формування основних понять. Навчання учнів вмінням працювати з економічними картами, статистичними матеріалами. Організація практичних робіт.

### **Методика навчання курсу «Регіони та країни»**

Мета та навчально-виховні завдання, структура і зміст курсу. Система основних понять економіко-географічного змісту. Методи і прийоми формування основних понять. Навчання учнів вмінню характеризувати регіони та країни, працювати з економічними картами, статистичними матеріалами. Зміст програмних практичних робіт. Організація досліджень.

### **Методика навчання курсу «Географічний простір Землі»**

Мета та навчально-виховні завдання курсу. Структура курсу і зміст розділів. Система основних понять економіко-географічного змісту. Методи і

прийоми формування основних понять. Навчання учнів вмінням працювати з економічними картами, статистичними матеріалами. Зміст програмних практичних робіт та досліджень. Організація лекційних та семінарських занять.

### Особливості вивчення географії в профільній старшій школі

Профільне навчання: суть, мета, завдання, форми і методи організації діяльності у профільних класах. Особливості вивчення географії в класах різного профілю. Програмне забезпечення профільних географічних курсів.

## 5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лекції	практичні	індивідуальна робота	самостійна робота		лекції	практичні	індивідуальна робота	самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<b>Модуль I. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ ЯК НАУКА. ДИДАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ</b>										
Тема 1. Методика навчання географії як наука	8	2	2		4	8				8
Тема 2. Мета, завдання та зміст шкільної географічної освіти. Дидактичні закономірності, принципи та підходи навчання географії	8	2	2		4	11	1	2		8
Тема 3. Методи навчання, перевірки й оцінювання навчальних досягнень з географії	12	4	4		4	9	1			8
Тема 4. Формування системи географічних	8	2	2		4	11	1	2		8

понять										
Разом за змістовим модулем 1	<b>36</b>	<b>10</b>	<b>10</b>		<b>16</b>	<b>39</b>	<b>3</b>	<b>4</b>		<b>32</b>
<b>Модуль 2. ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ. ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ</b>										
Тема 5. Технології навчання географії	8	2	2		4	11	1	2		8
Тема 6. Форми організації навчання географії у закладах освіти	12	4	4		4	11	1	2		8
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	<b>20</b>	<b>6</b>	<b>6</b>		<b>8</b>	<b>22</b>	<b>2</b>	<b>4</b>		<b>16</b>
<b>Модуль III. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНА БАЗА З ГЕОГРАФІЇ. ЗАСОБИ НАВЧАННЯ З ГЕОГРАФІЇ</b>										
Тема 7. Система засобів навчання географії та робота з ними	10	2	4		4	9	1			8
Тема 8: Матеріально-технічна база з географії	14	2	5		7	10	2			8
<i>Разом за змістовим модулем 3</i>	<b>24</b>	<b>4</b>	<b>9</b>		<b>11</b>	<b>19</b>	<b>3</b>			<b>16</b>
Разом за модулем 1	<b>80</b>	<b>20</b>	<b>25</b>		<b>35</b>	<b>80</b>	<b>8</b>	<b>8</b>		<b>64</b>
Модуль 2										
ІНДЗ	<b>10</b>			<b>10</b>		<b>10</b>			<b>10</b>	
Усього годин	<b>90</b>	<b>20</b>	<b>25</b>	<b>10</b>	<b>35</b>	<b>90</b>	<b>8</b>	<b>8</b>	<b>10</b>	<b>64</b>

## 6. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
<b>Змістовий модуль 1</b>		
1.	Аналіз навчальних та модельних програм з географії	2
2.	Аналіз підручників та організація роботи з ними	2
3.	Організація роботи з картою на уроках географії	2
4.	Методика формування географічних понять	2
5.	Сучасний урок географії	2
6.	Позакласна та позашкільна робота з географії (екскурсія в НПП «Кременецькі гори»	2
<b>Змістовий модуль 2</b>		
7.	Методика навчання курсу «Загальна географія» (6-й клас).	2
8.	Методика навчання курсу «Географія материків і океанів» (7-й клас). Організація ігрової діяльності	2
<b>Змістовий модуль 3</b>		
9.	Методика навчання курсу «Україна в світі: природа, населення» (8-й клас). Використання інтерактивних технологій	2
10.	Методика навчання курсу «Україна і світове господарство» (9-й клас). Організація практичних робіт.	2
11.	Методика вивчення курсу «Регіони та країни». Організація лекційно-семінарських занять.	2
12.	Особливості вивчення географії в профільній старшій школі	3
	<b>Всього</b>	<b>25</b>

## Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти під час практичних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
7 балів	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу, творчо розв'язує завдання, послуговується науковою термінологією. Відповіді аргументовані
6 балів	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє достатні знання. Розв'язує завдання переважно стандартним способом, але допускає незначні помилки.
5 бали	Здобувач вищої освіти не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки. Практичні завдання виконує із значними помилками.
4 бали	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань. Під час виконання практичних завдань допускає багато помилок і неточностей.
3 бали	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді. Із значними недоліками виконує практичні завдання.
2 бали	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який слабо володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Студент демонструє слабку здатність виконати практичні завдання.
1 бал	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Студент демонструє нездатність виконати практичні завдання.

### 7. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

№ п/п	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	Кількість годин денна/ заочна
<b>Змістовий модуль 1.</b>			
1.	Тема 1. Методика навчання географії як наука	Сучасні тенденції розвитку методики навчання географії в Україні та за кордоном	4/8
2.	Тема 2. Мета, завдання та зміст шкільної географічної	Ознайомлення з Державним стандартом базової і повної середньої освіти. Аналіз модульних програм з географії	4/8



	освіти. Дидактичні закономірності, принципи та підходи навчання географії	Аналіз сучасних підручників з географії	
3.	Тема 3. Методи навчання, перевірки оцінювання навчальних досягнень з географії	Ознайомлення із критеріями оцінювання навчальних досягнень з географії Аналіз вимог до оцінювання навчальних досягнень з географії та рівня сформованості компетентностей у НУШ	4/8
4.	Тема 4. Формування системи географічних понять	Розробка фрагменту уроку із використання алгоритму формування географічних понять	4/8
<b>Змістовий модуль 2.</b>			
5.	Тема 5. Технології навчання географії	Розробка конспектів уроків географії із застосуванням сучасних технологій навчання	4/8
6.	Тема 6. Форми організації навчання географії у закладах освіти	Тиждень географії в школі.	4/8
<b>Змістовий модуль 3.</b>			
7.	Тема 7. Система засобів навчання географії та робота з ними	Ознайомлення із Типовим переліком засобів навчання та обладнання навчального і загального призначення для кабінетів природничоматематичних предметів загальноосвітніх навчальних закладів <a href="https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/news/pereliki-zasobiv-navchannya-nakaz-704-dlya-rozmishchennya-na-sayti-go.pdf">https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/news/pereliki-zasobiv-navchannya-nakaz-704-dlya-rozmishchennya-na-sayti-go.pdf</a>	4/8
8.	Тема 8: Матеріально-технічна база з географії	Ознайомлення із вимогами до кабінету географії та до географічного майданчика	7/8
	Всього		<b>35/64</b>

*Самостійна робота здобувачів вищої освіти* (вивчення джерел інформації, виконання практичних завдань), спрямована на поглиблене вивчення програмового матеріалу.

Поточне оцінювання самостійної роботи студентів за кожною темою навчальної дисципліни здійснюється під час практичної роботи.

## **8. Індивідуальні навчально-дослідні звання та критерії їх оцінювання**

ІНДЗ виконуються у формі написання індивідуального портфоліо. Портфоліо робіт – зібрання творчих, друкованих матеріалів, відеоматеріалів, власних розробок, виступів, доповідей тощо

### *Тематика ІНДЗ*

1. Теоретичні та методичні основи компетентнісного підходу під час формування географічних знань учнів.
  2. Технології застосування краєзнавчого принципу під час вивчення географії.
  3. Мотивація навчально-пізнавальної діяльності учнів як шлях до підвищення ефективності їх роботи.
  4. Інтерактивні методи навчання у процесі формування географічних знань.
  5. Методика застосування проблемного підходу до формування географічних знань учнів.
  6. Методика використання наочних засобів навчання під час вивчення загальної географії (6-й клас).
  7. Методика використання наочних засобів навчання під час вивчення курсу «Україна і світове господарство» (9-й клас).
  8. Методика використання наочних засобів навчання під час вивчення курсу географії «Регіони та країни» (10-й клас).
  9. Методика використання карт під час вивчення географії.
  10. Використання інформаційних засобів навчання у процесі формування географічних знань.
  11. Використання опорних схем і конспектів на уроках географії.
  12. Активізація діяльності школярів під час проведення комбінованого типу уроку.
  13. Творчий підхід вчителя до проведення уроків географії.
  14. Нетрадиційні уроки географії.
  15. Методика використання ігрових форм роботи під час вивчення географії.
  16. Методичні особливості організації туристсько-краєзнавчої роботи у сучасній школі.
  17. Методичні особливості організації Тижня географії узакладах загальної середньої освіти.
  18. Організація навчальних екскурсій з географії.
- Тематика робіт може доповнюватись за бажанням студентів.

### Критерії оцінювання ІНДЗ

Критерії	Кількість балів
Співвідношення змісту із темою портфоліо	2
Повнота виконання роботи	2
Наявність широкого спектру елементів портфоліо (письмові роботи, виготовлені наочні матеріали, відеоматеріали)	3
Якість оформлення і оприлюднення матеріалів	2
<b>Всього</b>	<b>9</b>

### Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	8-9	Відмінно
Достатній	6-7	Добре
Середній	4-5	Задовільно
Низький	0-3	Незадовільно

### 9. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни використовуються такі методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, бесіда, метод проблемного викладу навчального матеріалу тощо);
- практичний метод (практичні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, складання реферату);
- методи інтерактивного навчання (ділові ігри, круглі столи тощо);
- відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні);
- самостійна робота (виконання завдань для позааудиторної роботи, робота над командними проектами, презентаціями).

*Дистанційні методи навчання:* телекомунікаційні методи (інтерактивні лекції, практичні заняття, on-line консультації в режимі Zoom-конференцій та зустрічей у Google Meet; робота у Viber-групах), самостійна робота студентів з освітніми ресурсами (освітні платформи Moodle).

### 10. Методи контролю

Контроль знань з дисципліни здійснюється за рейтинговою системою. Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою. Поточний контроль передбачає: усне або письмове опитування; перевірка виконаних практичних завдань; підготовка доповідей, проектів, презентації результатів виконаних практичних завдань. *На кожне практичне заняття з теми виділяється 7 балів, у тому числі:*

- 4 бали за усну чи письмову відповіді на теоретичні питання;

- 2 бали за практичні завдання;
- 1 бал – за самостійну роботу з теми.

Перевірка виконаних завдань може здійснюватися з використанням навчальної платформи Zoom, а також месенджеру Viber тощо.

Підсумковий контроль здійснюється шляхом оцінювання усних відповідей під час екзамену.

### 11. Розподіл балів, які отримують студенти

За семестр вираховується сума балів за поточні види діяльності, підсумковий тест та ІНДЗ. Закінчується вивчення освітнього компоненту у II семестрі екзаменом.

Модуль 1								Модуль II (ІНДЗ)	Разом
91									
35				21		35			
ЗМ I				ЗМ II		ЗМ III		9	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8		
7	7	14	7	7	14	14	21		

Сума балів, отриманих здобувачем вищої освіти під час поточного контролю за семестр становить 50% і є основою для виведення підсумкової оцінки разом із результатами підсумкового контролю (іспиту).

В академії прийнята така шкала оцінювання знань та вмінь студентів під час підсумкового контролю, яка передбачає співвідношення питомої ваги результатів поточного контролю та результатів здачі екзамену:

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою академії	Екзаменаційна оцінка	
			Результати поточного та проміжного контролю (50%)	Результати здачі екзамену (50%)
A	Відмінно	90 – 100	90 – 100	90 – 100
B	Добре	82 – 89	82 – 89	82 – 89
C		75 – 81	75 – 81	75 – 81
D		Задовільно	67 – 74	67 – 74
E	60 – 66		60 – 66	60 – 66
FX	Незадовільно	35 – 59	35 – 59	35 – 59
F		0 – 34	0 – 34	0 – 34

Відповідність національної шкали оцінювання академічної успішності шкалі ЄКТС

За шкалою ЄКТС	За національною шкалою	За шкалою оцінювання з навчальної дисципліни	Критерії оцінювання знань, умінь і навичок
А	Відмінно	90-100	<ul style="list-style-type: none"> <li>- виявляє глибокі, міцні і системні знання навчально-програмового матеріалу;</li> <li>- володіє теоретичними основами дослідження проблем;</li> <li>- демонструє вміння самостійно знаходити і користуватися джерелами інформації, критично оцінювати окремі нові факти, явища ідеї;</li> <li>- виявляє варіативність мислення і раціональність у виборі способів розв'язання практичних завдань.</li> </ul>
В	Добре	82-89	<ul style="list-style-type: none"> <li>- виявляє повні, ґрунтовні знання навчально-програмового матеріалу;</li> <li>демонструє розуміння основоположних теорій і фактів, вміння аналізувати, порівнювати і систематизувати інформацію, робити певні висновки;</li> <li>- вільно застосовує матеріал у власній аргументації;</li> <li>при виконанні практичних завдань допускає несуттєві помилки;</li> <li>відповідь повна, логічна, обґрунтована, але містить несуттєві неточності.</li> </ul>
С		75-81	<ul style="list-style-type: none"> <li>- виявляє ґрунтовні знання навчально-програмового матеріалу, але вони носять, в основному, репродуктивний характер;</li> <li>- демонструє розуміння основоположних теорій і фактів, вміння аналізувати, порівнювати і систематизувати інформацію, робити певні висновки на основі отриманих знань;</li> <li>- при виконанні практичних завдань допускає окремі помилки;</li> <li>- відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями.</li> </ul>
D	Задовільно	67-74	<ul style="list-style-type: none"> <li>- виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, проте спостерігається їх недостатня глибина та осмисленість;</li> <li>- виявляє вміння частково аналізувати навчальний матеріал, порівнювати і робити певні, але неконкретні неточні, висновки.</li> </ul>

E		60-66	<ul style="list-style-type: none"> <li>- виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, проте допускає неточності у розумінні основних положень навчального матеріалу;</li> <li>- допускає порушення логічності та послідовності викладу матеріалу;</li> <li>- не вміє пов'язати теоретичні положення з практикою.</li> </ul>
FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	35-59	<ul style="list-style-type: none"> <li>- фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу;</li> <li>- має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення; виявляє елементарні знання фактичного матеріалу;</li> <li>- відсутні уміння і навички в роботі з джерелами інформації;</li> <li>- не вміє логічно мислити і викласти свою думку.</li> </ul>
F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	0-34	<ul style="list-style-type: none"> <li>- не відтворює значну частину навчального матеріалу;</li> <li>- не вміє викладати матеріал;</li> <li>- не має уявлення про об'єкт навчання;</li> <li>- не володіє вмінням розв'язувати практичні завдання.</li> </ul>

## 12. Методичне забезпечення

Технічні засоби: мультимедійна техніка, Інтернет-ресурси з доступом під час лекційних та практичних занять. Дидактичні матеріали: електронні варіанти навчально-методичних матеріалів, завдання для підсумкового контролю, матеріали лектора до дисципліни в системі віртуального навчання «Moodle».

## 13. Рекомендована література

### Базова

1. Касіяник І.П., Мисько В.З. Методика навчання географії (теоретичний аспект). Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута»», 2017. 214 с. <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/1817/Kasianyik-I.P.-Mysko-V.Z.-Metodyka-navchannia-heohrafii-%28teoretychnyi-aspekt%29.pdf?sequence=>
2. Коберник С. Методика навчання географії в школі: навч.-метод. посіб. Київ: Стафед-2, 2000.
3. Коберник С.Г., Коваленко Р.Р., Скуратович О.Я. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах : навч. посіб. / за ред. С.Г. Коберніка. Київ : Навч. книга, 2005. 319 с.
4. Корнєєв В.П. Технології в навчанні географії: посіб. Харків : Основа, 2004. 111 с.
5. Назаренко Т.Г. Методика навчання географії України в загальноосвітніх навчальних закладах (особливості навчання). Харків : ВГ «Основа», 2016. 112 с.

6. Навчання географії : Понятійно-термінологічний словник (Рекомендовано МОН України як понятійно-термінологічний словник для вищих навчальних закладів (протокол засідання комісії з географії НМР МОН України від 10 червня 2014 р.)) / В.М. Самойленко, Я.Б. Олійник, Л.П. Вішнікіна, І.О. Діброва. Київ : Ніка-Центр, 2014. 352 с.
7. Самойленко В.М. Дидактика географії : Монографія / В.М. Самойленко, О.М. Топузов, Л.П. Вішнікіна, О. Надтока, І.О. Діброва. Київ: Педагогічна думка, 2014. 586 с.
8. Самойленко В.М., Л.П. Вішнікіна, І.О. Діброва. Викладання дидактики географії : навч. посіб. Київ : ДП «Прінт Сервіс», 2016. 240 с.
9. Самойленко В.М., Вішнікіна Л.П., Діброва І.О. Дефініції дидактики географії : Понятійно-термінологічний словник (електронна версія). Київ: Ніка-Центр, 2013. 334 с.
10. Самойленко В.М. Методика навчання географії : навч. посібник-практикум. Полтава : ПП Шевченко, 2014. 190 с.
11. Самойленко В.М. Навчання географії : Понятійно-термінологічний словник (з грифом МОН України, електронна версія) / В.М. Самойленко, Я.Б. Олійник, Л.П. Вішнікіна, І.О. Діброва. Київ: Ніка-Центр, 2015. 352 с.  
URL : <http://www.geo.univ.kiev.ua/images/samojlenko.pdf>
12. Слюта А.М. Методика навчання географії: навч.-метод. посіб. для студентів ЗВО спеціальності 014 Середня освіта (Географія). Чернігів: Десна Поліграф, 2021. 248 с.  
<http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/9063/1/%D0%9C%D0%B5%D1%82>
13. Топузов О.М., Самойленко В.М., Вішнікіна Л.П. Загальна методика навчання географії: підр. Київ: Картографія, 2012. 512 с.

#### Допоміжна

1. Безуглий В. Педагогічні можливості комп'ютерних систем при вивченні фізичної географії . *Рідна школа*. 2000. № 12. С. 30.
2. Врублевська М. О.Секрети успішного уроку географії. Харків : Вид. група «Основа», 2005. С. 52–110.
3. Географічна освіта у шкільних та позашкільних закладах : проблеми, пошуки, перспективи : Зб. наук. праць; за ред. проф. Д.В. Лико / Рівненський державний гуманітарний університет. Рівне: Видавець О. Зень, 2020. 92 с.  
[https://kegt.rshu.edu.ua/images/sem/zb\\_sem.pdf](https://kegt.rshu.edu.ua/images/sem/zb_sem.pdf)
4. Дидактика географії : монографія (електронна версія) / В.М. Самойленко, О.М. Топузов, Л.П. Вішнікіна, І.О. Діброва. Київ : Ніка-Центр, 2013. 570 с
5. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. Київ : Академвидав, 2004. С.170–190.
6. Діяльнісний підхід у викладанні географії : досвід учасників конкурсу «Учитель року» / уклад. Є.І. Науменко . Харків : Основа , 2012. 95 с.
7. Довгань Г.Д. Інтерактивні технології на уроках географії. Харків : Вид.

група «Основа», 2005. 128 с.

8. Дудко Л.А., Бурцев Р.В. Захист учнівської мультимедійної презентації. *Географія*. 2007. № 20 (96). С. 32.

9. Житник Б.О. Групові форми організації навчання. *Географія*. 2008. № 4. С.9–13.

10. Зінкевич М. Практична навчальна діяльність у вивченні географії. *Географія та основи економіки в школі*. 2009. № 1. С. 2–6.

11. Іващенко І.В. Робота з картографічними джерелами інформації. *Географія*. 2011. № 18. С. 4–7.

12. Інноваційні форми, методи і технології навчання. URL : <http://invnz.blogspot.com/>

13. Інтелектуальні ігри на уроках географії / Уклад. В.О. Ніколаєнко. Харків : Основа , 2011 . 127 с. (Б-ка журналу «Географія». Вип.10 (94)) .

14. Ісаєва Г. Технологія ефективної лекції на уроках географії у старшій школі. *Географія та основи економіки в школі*. 2008. № 1. С. 13–15.

15. Кобернік С. Мотиваційний компонент сучасного уроку географії в основній школі. *Географія та основи економіки в школі*. 2009. № 11–12.

16. Кобернік С. Практичні роботи в шкільних курсах географії. *Географія та основи економіки в школі*. 2007. № 11–12.

17. Кобернік С. Самостійна робота учнів з географії та проблема її вдосконалення. *Географія та основи економіки в школі*. 2007. № 7. С. 2–6.

18. Кобернік С.Г. Сучасний підручник з географії та проблема його вдосконалення. *Географія та основи економіки в школі*. 2003. № 5. С.11–14.

19. Козак Б.І. Використання краєзнавчого принципу у формуванні основних компетентностей учнів. *Географія*. 2008. № 4. С. 5–8.

20. Корнєєв В.П. Освітні технології в процесі вивчення географії. *Географія*. 2006. № 20. С.2–9.

21. Концепція навчання географії України в основній та старшій школі / за заг. ред. д-ра пед. наук О.М. Топузова та канд. пед. наук О.Ф. Надтоки. Київ : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 56 с. URL : [https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/koncept\\_2018.pdf](https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/koncept_2018.pdf)

22. Корнєєв В. Сучасний урок географії: методи навчання. *Географія та основи економіки в школі*. 2007. № 8. С. 8–10.

23. Корнєєв В. Сучасний урок географії: Підготовка до уроку, тематичне та поурочне планування. *Географія та основи економіки в школі*. 2008. № 1. С. 2–7.

24. Корнєєв В.П. Технології в навчанні географії. Харків: Основа, 2004. 112 с.

25. Корнєєв В. Урок географії: загальні вимоги, типи і структура. *Географія та основи економіки в школі*. 2007. № 3. С.2–5.

26. Корнєєв В.П. Позакласна діяльність учнів. *Географія*. 2006. № 10. С. 2–5.

27. Корнєєв В.П. Форми організації навчання в школі: посіб. для вчителя. Кам'янець- Подільський: «Абетка», 2004. 224 с.

28. Корнєєв В.П., Герасимчук В.М. Географія материків і океанів 7 клас



- (методика, система технологія). Методичний банк. Внесок 4. *Географія*. 2004. № 17 (21). С. 2–5.
29. Круглик Л.І. Допрофільна підготовка учнів основної школи під час вивчення соціальної географії в профільній школі. *Географія*. 2009. № 5. С. 8–9.
30. Кухтенкова Т. Методика оцінювання групової роботи учнів на уроках географії. *Географія та основи економіки в школі*. 2005. № 7. С.40–41.
31. Лаврук М. М. Методика навчання географії: практична і самостійна робота студентів : навчально-методичний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 136 с.
32. Лис Ю. Географічний майданчик у школі. *Географія та основи економіки в школі*. 2007. № 1. С. 4–10.
33. Лис Ю. Кабінет географії: яким йому бути. *Географія та основи економіки в школі*. 2006. № 1. С. 3–5.
34. Мальчикова Д.С.; Мезенцев К. В. Публічний імідж географії в контексті трансформації стандартів базової середньої освіти: досвід України і світу. *Український географічний журнал*. 2022.
35. Маслоva Н. М. Сучасні освітні технології у викладанні географії : навч.-метод. посіб. для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Кропивницький, 2019. 101 с.
36. Методика навчання географії материків і океанів : [навч.-метод. посіб. для вчителів географії та студентів педагогічних вищих навчальних закладів]. / О.М. Топузов, Т.Г. Назаренко, О.Ф. Надтока, Л.П. Вішнікіна, А.А. Шуканова, В.М. Самойленко. Київ : ДНВП «Картографія», 2011.
37. Мещерякова Х. Організація допрофільного і профільного навчання в школі. *Завуч*, 2005. № 4. С. 14–15.
38. Модельна навчальна програма «Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Кобернік С.Г., Коваленко Р.Р., Гільберг Т.Г., Даценко Л.М.) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795) (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 09.02.2022 № 143).
39. Модельна навчальна програма «Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Запотоцький С.П., Карпюк Г.І., Гладковський Р.В., Довгань А.І., Совенко В.В., Даценко Л.М., Назаренко Т.Г., Гільберг Т.Г., Савчук І.Г., Нікитчук А.В., Яценко В.С., Довгань Г.Д., Грома В.Д., Горовий О.В.) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795) (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 11.04.2022 № 324).
40. Наконечнюк В.В. Групова навчальна діяльність – інструмент продуктивного навчання. *Географія*. 2011. № 13–14. С. 67–69.
41. Нестандартні уроки з фізичної географії / авт.-уклад. К.С. Шуліка . Харків : Основа , 2012 . 112 с. (Б-ка журналу «Географія»; вип.9 (105)) .
42. Освіта в інтересах сталого розвитку в Україні. URL : <http://www.ecoosvita.org.ua/>.

43. Освітні технології навчання: навч.-метод. посіб. / За ред. О.М. Пехоти. Київ: Видавництво А.С.К., 2003. 255 с.
44. Павленко І.Г. Ділові ігри на уроках географії. *Географія*. 2009. № 13–14. С. 2–8.
45. Остроух В.І. Електронні картографічні посібники як форма реалізації інноваційних технологій в освітньому процесі. *Географія в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка: 85 років – осягнення та перспективи (GTSM)*: Матеріали міжнар. наук-практ. конфер. (Київ, 30-31 березня 2018 р.) / гол. ред. колеги Я.Б. Олійник. Київ : Прінт-Сервіс, 2018. 361 с.
46. Пестушко В.Ю., Сасихов В.О., Уварова Г.Є. Географія материків та океанів: метод. посіб. для вчит. Київ : Вирій, 2000. 272 с.
47. Пестушко В.Ю., Уварова Г.Є. Географія материків і океанів. 7 клас: Метод. посіб. для вчителя. Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2004. 224 с.
48. Позакласні заходи з географії. URL : <https://naurok.com.ua/biblioteka/geografiya/typ-4>.
49. Пшенична С.А. Проблемне навчання на уроках географії. *Географія*. 2008. № 18. С. 5–7.
50. Самойленко В.М., Топузов О.М. Статистичні та стохастичні математичні методи в географії: електронний підр. Київ : Ніка-Центр, 2011.
51. Стадник О.Г. Географія материків і океанів. 7 клас: метод. посіб. для вчителя. Харків : Вид. група «Основа»: «Тріада+», 2007. С.68-93.
52. Стадник О.Г. Метод проектів у навчанні географії. *Географія*. 2007. № 2. С. 3–12.
53. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. Київ : Видавництво А.С.К., 2004. 191 с.
54. Сучасні підходи до викладання географії. *Досвід учасників конкурсу «Учитель року»*. Харків : Основа. 2011. 96 с. (Б-ка журналу «Географія»; Вип. 7(91))
55. Топузов О.М. Проблемне навчання географії в школі: теорія і практика : монографія. Київ : Фенікс, 2007. 304 с.
56. Топузов О.М. Профільне навчання географії. *Географія*. 2010. № 15–16. С. 37-41.
57. Топузов О.М. Сучасні методичні прийоми навчання географії. *Географія та основи економіки*. 2011. № 6. С. 33–36.
58. Уроки географії. Від класики – до сучасних технологій / За ред. Корнєєва В.П. Харків : Вид. група «Основа». 2006. С. 108–167.
59. Фаріон Л. Навчальна ігрова діяльність на уроках географії. *Географія та основи економіки в школі*. 2011. № 7–8. С.16–23.
60. Цимбалюк Н. Методика проведення групової роботи на уроках географії. *Географія та основи економіки в школі*. 2005. № 7. С. 10–11.

## 14. Інформаційні ресурси

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnijstandartbazovoyi-serednoyi-osviti>.
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF>
3. Віртуальні подорожі національними природними парками України. URL: <https://lowcost.ua/national-parks-ua/>
4. Віртуальні тури Україною. URL: <https://discover.ua/virtual-tours>
5. Всеосвіта. Спільнота активних освітян. URL : // <https://vseosvita.ua/>
6. Географія для всіх . URL :// [http://geo-bav.at.ua/load/urok\\_geografii\\_10.Y\\_idu\\_na\\_urok\\_geografii](http://geo-bav.at.ua/load/urok_geografii_10.Y_idu_na_urok_geografii) // <http://geo-teacher.at.ua/>
7. Географія & Історія / Навчально-методичний сайт ПрАТ «Інститут передових технологій» . URL : // <http://osvitanet.com.ua/>
8. Експедиція Ukraïner - <https://ukraïner.net/>;
9. Занурення в океан, старовинні замки та Ватикан: підбірка віртуальних турів світу . URL :<https://bit.ua/2020/11/virtual-tours/> та ін.
10. Закон України «Про загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>.
11. Карти National Geographic . URL: <https://www.nationalgeographic.com/maps/> та ін.
12. Карти корисних копалин, сільського господарства, економіки, населення, релігій тощо. URL : <https://www.bouncymaps.com/>;
13. Карти України. URL: <http://www.ua-maps.com/> ;
14. Колекція карт світу . URL: <https://worldmapper.org/>;
15. Концепція «Нова українська школа». URL : <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/>
16. Методичний портал . URL : <http://metodportal.net/node/581>
17. На урок . URL: <https://naurok.com.ua/>
18. Національна бібліотека України ім. І.І. Вернадського. URL : [www.nbuv.gov.ua](http://www.nbuv.gov.ua) 14.<http://www.earth.google.com>
19. Освітній проєкт «На урок». URL : // <https://naurok.ua/>
20. Офіційний сайт інституту інноваційних технологій і змісту освіти. URL : <http://iitzo.gov.ua/>
21. Офіційний сайт міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. URL : <http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/>
22. платформа Classtime . URL : <https://www.classtime.com/c/> та ін.
23. Про затвердження Типового переліку засобів навчання та обладнання для навчальних кабінетів і STEM-лабораторій. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0410-20#Text>
24. Ребуси українською. URL: <http://rebus1.com/ua/>;
25. Світова мапа часу . URL: [https://24timezones.com/map\\_uk.php#/map;](https://24timezones.com/map_uk.php#/map;)
26. Учитель географії . URL : // <http://vadilla.moy.su/>
27. Цікава наука. URL:

- <https://www.youtube.com/channel/UCMIVE71tHEUDkuw8tPxtzSQ>;  
28. 45 віртуальних подорожей Україною. URL:  
<https://life.pravda.com.ua/travel/2021/01/29/243805/>  
29. EarthCam . URL: <https://www.earthcam.com/>  
30. Geo-klass.at.ua . URL : // <http://geo-klass.at.ua/>  
31. <http://maps.google.com> (електронні карти)  
32. Kahoot. . URL: <https://kahoot.com/> ;  
33. Learningapps - <https://learningapps.org/> та ін.  
34. PROMETHEUS. Найкращі онлайн-курси України та світу . URL :  
<https://prometheus.org.ua/>  
35. Seterra . URL: <https://www.geoguessr.com/seterra/>  
36. Wordwall . URL: <https://wordwall.net/uk>.  
37. <http://www.geograf.com.ua/>  
38. <http://геопом.at.ua/>  
39. <http://rozumniki.net/catalog/products/geografiya>  
40. <http://geo-klass.at.ua/>